

Dagboek van een lobbyist

Hub Zwart in het la

Het Centre for Society & Genomics (CSG) komt toch in Nijmegen. Hub Zwart, hoogleraar filosofie van de natuurwetenschappen, hield voor Vox een dagboek bij van achttien lange maanden van voorstellen schrijven, netwerken en onderhandelen.

Tekst: Hub Zwart

Fotografie: Erik van 't Hullenaar

Malden, 15 juni 2002

Op universiteiten vindt het primaire proces niet zelden in nachtelijke uren plaats. Ik offer mijn nachtrust op aan een voorstel voor een essay over genomics. De volgende ochtend, op slag van negenen, dien ik het document elektronisch in. "U bent te laat." Het ligt er maar aan hoe je het begrip tijd interpreteert, werp ik tegen. Hoort de nacht nog bij de voorafgaande dag of bij de daaropvolgende? In termen van datum ben ik een dag te laat maar de werkdag moet nog aanbreken. Na ruggespraak blijkt NWO coulant – mijn voorstel dingt mee. En wordt uiteindelijk gehonoreerd.

Nijmegen, eind augustus

Met collega Jean-Pierre Wils schrijf ik het essay, over natuurwetenschap en de maatschappelijke betekenis van getallen, oftewel 'bèta-hermeneutiek'.

Amsterdam, 26 september

Tientallen essayschrijvers maken hun opwachting op een landelijke toogdag. Evenals oud-collega Inez de Beaufort (EUR) ben ik een minuut of tien te laat. Op de drempel praten we bij. Ze belooft me een uitnodiging te sturen voor een conferentie op Sardinië. Hoewel ik de meeste aanwezigen ken, voel ik me een outsider: ik krijg nog niet echt greep op het fenomeen genomics. Het NWO-programma verzamelt talentvolle geesten en uiteenlopende ideeën,

er is voldoende gisting, maar ook onvrede. Waartoe zullen al deze woorden en gedachten leiden? Een Centre for Society & Genomics (CSG) in oprichting komt ter sprake, maar de zaak lijkt al beklonken. Dat Centre komt te Utrecht.

Den Haag, 4 oktober

Een onverwachte wending. Het Regie-Organ Genomics doet een 'call' uitgaan. Wie zich geroepen voelt, wordt uitgenodigd een Expression of Interest voor een Centre for Society & Genomics in te dienen. Toch open werving? Met Lucien Hanssen werk ik aan een nieuwe afstudeervariant, 'Maatschappelijke Communicatie' voor bètawetenschappers. Hij heeft contacten met het Regie-Organ en ziet er brood in. Ik pols Henk ten Have, medische ethiek. De sceptis domineert, maar we willen het er toch op te wagen. "The readiness is all", zei Hamlet. Het gonst in filosofisch Nederland. Collega's heren der lijken te aarzelen: op welk paard te wedden? Ons voorstel heeft een polemische ondertoon: een Centrum, maar met een dynamische, netwerkachtige structuur, een minimum aan overhead. Het Regie-Organ werkt snel. Kort na indiening mag ik het voorstel ten overstaan van een internationale jury verdedigen.

Schiphol, Crowne Plaza, 11 december

De jury bestaat uit gerenommeerde experts op het gebied van ELSA-onderzoek (*Ethical, Legal & Social Aspects*) onder aanvoering van

George Gaskell. Drie concurrerende teams lopen elkaar tegen het lijf in de lounge van het hotel. Frans Brom en Bart Gremmen hebben hun gesprek net achter de rug en steken geagiteerd een sigaret op. Joske Bunders en Tjard de Cock Buning ontmoet ik later op de roltrap. Dat ik een eenmansdelegatie vorm, doet wenkbrauwen fronsen, maar spoedig begrijp ik dat het welbeschouwd een voordeel is. Ik neem mij voor eens goed uit te pakken. In mijn auto op de terugweg naar het Oosten geef mij over aan de klanken van *Die Walküre*.

Nijmegen, 19 december

Gijs van der Starre (Regie-organ) aan de lijn. Ons voorstel heeft de race gewonnen. Dat wil zeggen, ik word uitgenodigd een *Full Proposal* te schrijven. Email van collega Ellen ter Gast uit Amsterdam: "Wanneer gaan we champagne drinken?" Hoe weet jij dat nou? Schriftelijke bevestiging en jury rapport volgen spoedig: "As a general remark the jury wishes to stress that it found the presentation of the Nijmegen proposal to be much more convincing than the written version, the presenter showed real drive and ambition." Kritiek of compliment? Eerste gesprek met het Faculteitsbestuur. Het CSG krijgt alvast een plekje in de nieuwbouwplannen.

Utrecht, 14 januari 2003

Eerste gesprek met Peter Folstar en Gijs van der Starre, Regie-Organ. We gaan een landelijk centrum opzetten, bottom-up. Input vanuit diverse onderzoeksgroepen en disciplines, samenwerking met Zwaar-

tepunten (genomics-onderzoekers) en maatschappelijke organisaties. Op 25 februari zal ik een eerste concept voorleggen.

Amsterdam, NKI, 27 februari

Anton Berns zucht: de samenleving begrijpt bètaonderzoekers niet. Researchcentra moeten in maatschappelijke communicatie investeren, maar veel verwacht hij er niet van.

Leiden, Centre for Medical Systems Biology, 6 maart

Gert-Jan van Ommen, directeur van het Leidse Zwaartepunt, memoreert zijn betrokkenheid bij de Maagdenhuisbezetting. Zijn hand steekt in een mitella: een muisarm. Dat krijg je ervan als je met het Regie-Organ in zee gaat!

Lancaster, CESAGen, 10 april

Gesprek met Ruth Chadwick, directeur van het net opgerichte *Centre for the Ethical and Social Aspects of Genomics*: mijn voorbeeld. Met Henk ten Have dineer ik in het gastenverblijf. Hij zal zo goed als zeker een baan bij Unesco in Parijs aanvaarden. Internationale bedrijvigheid was altijd al zijn passie.

Den Haag, 9 mei

Gesprek met het Rathenau-instituut. Ze twijfelen. Moeten ze zich op genomics of op nanotechnologie gaan richten?

Nijmegen, 13 mei

Eerste plenaire bijeenkomst van het CSG-in-oprichting. Er tekent zich voorzichtig een draagvlak af. Eind mei dien ik mijn Proposal in.

nd van Genomics

Den Haag, SER, 3 juni

Gesprek met Wijffels. Hij straalt gezag en wijsheid uit – een mandarijn. In zijn werkkamer heerst serene rust. We voeren een filosofisch gesprek. Eeuwenlang vormde de natuur het ruwe materiaal voor ingenieurs, legt hij uit. Nu is onze grondhouding ten opzichte van de natuur grondig veranderd. We moeten leren van de natuur.

Schiphol, Sheraton Hotel, 10 juni

Tweede ontmoeting met de Internationale Jury. De poging een breed, landelijk centrum op te zetten wekt weliswaar sympathie, maar er is ook reserve. Het aantal betrokkenen is wel erg omvangrijk, de agenda erg breed, het vertrouwen in de dynamiek van het proces erg groot. Een en ander wordt neergelegd in een elftal *Recommendations* voor een nieuwe versie. Deadline: 1 september. Maar eerst op vakantie, en dat artikel schrijven dat al maanden door mijn hoofd spookt. Begin september dien ik een *Full Proposal* in - 60 pagina's.

Den Haag, 30 september

Spoedberaad met Zwaartepunten en Regie-Organ. Twijfel over de slagvaardigheid van het beoogde Centre. Het aantal beslissers is te groot, de procedures zijn te omslachtig. Moeilijke keuzes moeten nu gemaakt worden, niet in de loop van het proces. Zwaartepunten moeten nadrukkelijker in het proces worden betrokken. Definitieve deadline: 1 december. Een onmogelijke opdracht? In mijn agenda schuiven afspraken, colleges, deadlines en besprekingen als kruinende ijsschotsen over elkaar. De volgende dag vertrek ik naar Indonesië. Op weg naar Schiphol bel ik vijf vooraanstaande collega's - redelijk goed verspreid over vakgebieden en onderzoeksgroepen - met de vraag

of ze zitting willen nemen in mijn *Core Group*.

Wageningen, Centre for BioSystems Genomics, 17 september

Moeilijk gesprek in de werkkamer van Willem Stiekema. "Het CSG wil samenwerken", leg ik uit, "maar de Zwaartepunten zien het CSG te dienstbaar, te instrumenteel. We zijn autonoom, het gaat om intellectuele en maatschappelijke geloofwaardigheid." Stiekema onderbreekt mij bruusk: "Wat is er verkeerd aan dienstbaarheid? Leg me dat eens uit! Ik

vind dit beledigend, beledigend als bioloog!" Het begin van een openhartig gesprek. Als we uiteen gaan, lijkt de kou enigszins uit de lucht.

Delft, Kluyver Centre, 22 november

Gijs Kuenen en Patricia Osseweijer vinden dat ik te weinig in samenwerking investeer en dat mijn programma nog steeds erg filosofisch is. Terwijl de avond vordert nemen we nog wat 'vruchtensap', maar we komen er niet echt uit. Wordt het nog wel wat met het CSG? Op de terugweg, over verlaten, mistige snelwegen zoek ik, zoals onder

dit soort omstandigheden gebruikelijk, het gezelschap van mijn goede vriend Richard Wagner op.

Amsterdam, De Vergulde Gaper, 23 november

's Ochtends een lezing over het CSG te Utrecht. De organisatoren hadden ongetwijfeld verwacht dat het Centre er al zou zijn. Met mijn mobieltje overleg ik nog eens met het Regie-Organ. Vervolgens naar Amsterdam. In een bruin café aan de Prinsengracht schets ik op een bierviltje het design. Wat staat me te wachten, mocht het CSG er toch nog komen? Gert-Jan van Ommen beschrijft het, met handen en voeten, op grond van eigen ervaringen: het is alsof je een plafond behangt. "Als het zaakje rechts eindelijk vastzit, zakt het links weer naar beneden."

Nijmegen, 1 december

Na een weekend hard doorwerken druk ik op maandagochtend op Enter. Het Final Proposal is weg. Enkele uren later een email van Gijs: "Ik heb het in één adem gelezen. Ik vind het fantastisch dat je met dit resultaat gekomen bent". Ook George en Peter zijn positief. Wat kan er nu nog misgaan? Bezorgd open ik de volgende dagen mijn mailbox: hoe reageert de achterban?

Rotterdam, Stadhuis, 15 december

Gesprek met de ultieme beslissers (*Supervisory Board*) onder aanvoering van Opstelten. De uitkomst is onduidelijk. In het donker, op weg naar huis, gebeurt er iets gekks in mijn hoofd. Begin jaren zeventig, ergens in de Mijnstreek: een disco, duisternis, goedkope lichteffecten – Jane Birkin zingt *Je t'aime...* Kort voor de kerstvakantie ontvang ik post van het Regie-Organ: twee flessen excellente wijn. Oftewel, het CSG is een feit. [x redactie@vox.kun.nl](mailto:redactie@vox.kun.nl)